

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrun
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/1043-

23. mars 2021

Svar på representantforslag 130 S (2020-2021)

Jeg viser til brev fra arbeids- og sosialkomiteen av 9. mars 2021 med anmodning om min vurdering av representantforslag 130 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Arild Grande, Fredric Holen Bjørdal, Eva Kristin Hansen, Tuva Moflag og Elise Bjørnebekk-Waagen om et styrket Nav. Representantforslaget er oppsummert i 12 punkter.

Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) har et omfattende og krevende samfunnsoppdrag der etterspørsel og behov for NAVs tjenester har blitt ytterligere forsterket av koronapandemien. Som forslagstillerne er kjent med, var NAV-reformen en krevende reform med mange utfordringer fra starten. Den innebar betydelige omstillinger for ansatte, med store interne omorganiseringer som igjen påvirket driftssituasjonen. Videre hadde man systemer som ikke var tilpasset ny organisasjon, noe som ga ineffektivitet i saksbehandlingen. At store innholdsreformer ble implementert samtidig, og at en finanskriser kom på samme tidspunkt, forsterket utfordringene ytterligere. Som følge av dette ble NAV tilført midler for å kunne bedre driftssituasjonen og påbegynne modernisering.

Arbeids- og velferdsforvaltningen har siden den gang vært gjennom store endringer. NAV jobber kontinuerlig for å utvikle og forbedre sin brukeroppfølging, tjenester og virkemidler, med arbeidsprosesser og digitale løsninger som støtter opp under dette. Dette vil jeg redegjøre nærmere for under de konkrete forslagene.

Vi har lagt et krevende år bak oss. Både koronapandemien og NAV/EØS-saken har preget NAV både i 2020 og dette året. Vi har opplevd den høyeste registrerte arbeidsledigheten siden mellomkrigstiden, og NAV har håndtert en massiv inngang av dagpengesøknader, et økt behov for oppfølging av flere, i tillegg til å utvikle nye systemløsninger i rekordfart.

På bakgrunn av NAVs evne til omstilling, utvikling og samordning, ser jeg lysere på situasjonen i NAV og forvaltningens mulighet til å løse samfunnsoppdraget enn det forslagsstillerne legger til grunn i sine forslag.

Jeg vil under kommentere hvert av forslagene som representantene stiller:

1. *Stortinget ber regjeringen fremme sak om en gjennomgang av utfordringer i Nav for å sikre at Nav yter gode tjenester til befolkningen. Det må i denne sammenheng vurderes om Nav har tilstrekkelig med økonomiske ressurser til å kunne gjennomføre sitt samfunnsoppdrag.*

NAVs viktigste arbeid fremover er å bidra til at flere kommer i arbeid og færre på stønad. Samtidig skal etaten sørge for at de som trenger det, får rett ytelse til rett tid. Dette samfunnsoppdraget er omfattende og komplekst og skal løses med et utfordringsbilde for samfunns- og arbeidsliv som er godt skissert gjennom både perspektivmelding og sysselsettingsutvalgets rapporter.

Siden etableringen av NAV har det vært gjennomført et betydelig utviklingsarbeid, med store endringer, både av organisasjon, systemer og tjenester. Jeg vil særskilt vise til Meld. St. 33 (2015-2016) "NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet" som la frem konkrete strategier og tiltak for å gjøre NAV mer arbeidsrettet, styrke kontakten med arbeidsgivere og forenkle brukernes møte med forvaltningen. I tråd med meldingen fikk også forvaltningen større myndighet og lokal handlefrihet til å tilpasse tjenestene og virkemidler til individuelle behov, noe som har vært viktig for å vitalisere partnerskapet med kommunene. Jeg vil nevne at disse retningsvalgene nylig har vært evaluert av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) som konkluderer med at strategier og tiltak har gitt positive resultater, og at arbeidet bør videreføres.

De siste årene har det vært gjennomført en digital transformasjon i NAV, der nav.no har blitt det største "NAV-kontoret". Flere får digital veiledning, flere benytter digitale selvbetjeningsløsninger og tar del i en digital brukerdiallog. I tillegg gir digitaliseringen bedre samhandling internt i NAV og mot andre sektorer. Dette gir bedre tjenester for brukerne samtidig som det muliggjør tettere oppfølging av brukere som har behov for dette. Digital informasjon og tjenester og en sterk digital utviklerkompetanse i NAV har også vært helt avgjørende under pandemien for å kunne yte bistand og utvikle nye løsninger raskt.

Tjenesteutvikling gjennom digitalisering fortsetter med leveranser både fra IKT-moderniseringsprogrammet, men også gjennom Arbeids- og velferdsdirektoratet egne utviklingsprosjekter. Brukere som ikke kan bruke digitale tjenester, skal også få gode tjenester og service fra NAV. Digitaliserte tjenester som frigjør ressurser, muliggjør nettopp bedre oppfølging av dem som har behov for dette.

Siden etableringen av NAV er det gjennomført flere organisatoriske endringer. En regionreform er gjennomført, og det har vært en betydelig spesialisering av ytelsesforvaltningen for å styrke fagmiljøene og kvaliteten i saksbehandlingen. Videre er antall NAV-kontorer i nært samarbeid med de aktuelle kommunene, blitt redusert for å gi mer robuste fag- og kompetansemiljøer og styrke de brukerrettede tjenestene, samtidig som

organisasjonen blir mer kostnadseffektiv. Arbeids- og velferdsdirektoratet fikk også sist høst i oppdrag å vurdere hvordan læringspunktene NOU 2020: 9 Blindsonen skal følges opp. Direktoratet har utarbeidet en intern oppfølgingsplan, og har igangsatt flere tiltak knyttet til organisering, forvaltningskultur og kompetanse. Arbeidet fortsetter i 2021.

Arbeids- og velferdsetatens driftsbudsjett har blitt styrket i flere omganger gjennom nye midler til satsingsområder som ungdomssatsingen, inkluderingsdugnaden og oppfølging av langtidsledige. Samtidig har regjeringen også forventninger til effektivisering i etaten, jf. ABE-reformen og av uttak av effektivitetsgevinster gjennom IKT-moderniseringsprogrammet.

I tillegg til styrking av særskilte satsingsområder, har etaten gjennom IKT-moderniseringsprogrammet og annet effektiviseringsarbeid kunnet omdisponere ressurser til brukeroppfølgning. Som følge av dette har det vært en økning i antall årsverk i etaten, med størst økning i arbeids- og tjenestelinjen. Det skyldes i hovedsak styrking av Nav-kontorene, blant annet i forbindelse med opptrappingen i tiltak i egenregi og styrking av NAV Kontaktsenter.

NAVs driftsbevilgning ble i Prop 1 S for 2021 midlertidig styrket med 500 mill. kroner for å håndtere konsekvenser av koronapandemien. Bevilgningen er ytterligere styrket i 2021 med 366 mill. kroner som skal bidra bl.a. til oppfølging av arbeidsledige, sikre god tilgjengelighet ved NAV Kontaktsenter og ressurser til saksbehandling av dagpenger, jf. Prop 79 S.

For å oppsummere viser jeg til at NAV har gjennomgått en betydelig endring siden etableringen i 2006. Det vil fortsatt være behov for videreutvikling, både av forvaltningen og innretning av tjenester og virkemidler for å kunne løse samfunnsoppdraget på best mulig måte. Her foreligger det flere planer og initiativer fremover. Jeg mener NAV er godt rustet til dette. Behov for økonomiske ressurser både under pandemien og fremover må vurderes forløpende gjennom den ordinære budsjettprosessen.

- 2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå tildelingsbrevet til Nav med sikte på å redusere antall mål og å unngå detaljstyring av aktiviteter for å sikre at styringen av Nav bygger på tillit til de ansattes kompetanse.*

Mål og resultatstyring (MRS) er det valgte styringsprinsippet i staten, der formålet er å gi virksomhetene myndighet over hvordan ressursene brukes og prioriteres innenfor fastsatte rammer.

Mål- og resultatstyringen av NAV har utviklet seg over tid. Departementet har utviklet et tildelingsbrev med tydelige styringssignaler, en balansert omtale av områder utfra risiko og vesentlighet og med økt handlingsrom til arbeids- og velferdsetaten. Dette er i tråd med Meld. St. 33 (2015-2016) "NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet" der vi ga signaler om styrking av det lokale handlingsrommet for å kunne gi helhetlige og individuelt tilpassede tjenester. I tråd med meldingen ble det også gjennomført en omlegging av styringsprinsippene for arbeidsmarkedstiltakene, der etaten har fått handlefrihet til å

gjennomføre den tiltakssammensetningen som vurderes å gi best overgang til arbeid innen gitt budsjettamme.

Jeg anser at antall mål i tildelingsbrevet er moderat i lys av arbeids- og velferdsetatens betydelige portefølje. Under hvert mål bestilles det styringsinformasjon av både kvantitativ og kvalitativ karakter som sammen danner grunnlag for å kunne belyse måloppnåelsen. Å styre på effekter og resultater og ikke på konkrete aktiviteter, kan samtidig være krevende siden det ofte er stor oppmerksomhet omkring enkeltresultater og aktiviteter. Da er det også risiko for kortsiktig, detaljert styring i strid med målsetningen om mer overordnet mål- og resultatstyring fra departementet.

Det er også jevnlig behov for å gjennomgå og revidere hvordan vi innretter resultatstyringssystemet. Dette skjer i nær dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Jeg mener det ikke er hensiktsmessig at det foretas en særskilt gjennomgang av tildelingsbrevet og tilhørende styringsinformasjon nå.

3. Stortinget ber regjeringen sikre at Nav settes i stand til å drive effektiv arbeidsformidling i tett samarbeid med arbeidsgivere i privat og offentlig sektor.

Et velfungerende arbeidsmarked skal legge til rette for effektiv utnyttelse av arbeidskraften, og sørge for at prosessen med å bringe sammen de som tilbyr og de som etterspør arbeidskraft, skjer raskt og effektivt. Løpende og oppdatert informasjon om ledige stillinger i hele landet, og tilgang på informasjon om kompetansen til arbeidssøkerne, er viktig for å skape et transparent arbeidsmarked. De fleste jobbskiftene i arbeidslivet skjer frivillig, og håndteres uten behov for bistand fra NAV.

Det er tatt mange initiativer for å legge til rette for at NAV kan yte formidlingsbistand på en god måte i samarbeid med arbeidsgivere i både privat og offentlig sektor. NAV kan bistå arbeidsgivere som ikke finner aktuelle kandidater til ledige stillinger, og arbeidssøkere som har problemer med å finne arbeid. Arbeids- og velferdsetatens nettside arbeidsplassen.no har i dag landets største base over ledige stillinger og arbeidssøkere. NAV har inngått en rekke avtaler med bedrifter om rekruttering av arbeidskraft. Slike avtaler finnes både på nasjonalt og regionalt nivå. Som et ledd i dette arbeidet, har NAV kontakt med bedrifter med sikte på rekruttering og utplassering.

Arbeidsgivere som tar kontakt med etaten fordi de har et bemanningsbehov, vil få hjelp til å finne aktuelle kandidater. I dette arbeidet kan NAV også bistå med tilrettelegging, oppfølging og kvalifisering av arbeidssøkere. På denne måten bidrar NAVs rekrutteringsbistand til økt inkludering i arbeidslivet. Etatens formidlingsarbeid retter seg i hovedsak mot grupper av arbeidssøkere som har høy prioritet i regjeringens arbeidsmarkedspolitik.

Regjeringen har iverksatt inkluderingsdugnaden som har som mål å få flere som står utenfor arbeidslivet med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en, inn i ordinært arbeid. I inkluderingsdugnaden har regjeringen satt et mål om at minst 5 prosent av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

Inkluderingsdugnaden ble iverksatt i 2018 og har pågått i en tid hvor etterspørselen etter arbeidskraft var høy i flere bransjer og bedrifter, og arbeidsledigheten var lav. Koronapandemien og smitteverntiltakene har gjort at mange nå møter et vanskeligere arbeidsmarked. De som slet på arbeidsmarkedet før korona, risikerer nå å skyves enda lengre unna arbeid. For 2021 er det derfor iverksatt en betydelig satsing på arbeidsmarkedstiltak og personellressurser i NAV for å redusere ledighet og bistå utsatte grupper på arbeidsmarkedet. På denne måte har regjeringen lagt til rette for at Nav kan drive effektiv arbeidsformidling.

4. Stortinget ber regjeringen presentere tiltak for styrking av partnerskapet og som sikrer et lokalt forankret Nav-kontor.

Som forslagstillerne påpeker, er partnerskapet mellom kommune og stat i det lokale NAV-kontoret et viktig virkemiddel for å nå målene i arbeids- og velferdspolitikken. Likeledes er jeg enig med forslagsstillerne når de legger vekt på at NAV er avhengig av god lokal forankring, tett samspill mellom statlige og kommunale tjenester og godt samarbeid med lokale arbeidsplasser og næringsliv for å lykkes.

Et av de viktigste innsatsområdene i arbeids- og velferdspolitikken fremover er å forebygge og hindre at utsatte grupper blir stående varig utenfor utdanning eller arbeidsliv. Vi må derfor både arbeide for å inkludere flere i utdanning og arbeid, og samtidig søke å gi flere av dem som blir stående utenfor arbeidslivet, mulighet for deltakelse og inkludering i nabolag, nærmiljø og lokalsamfunn.

En helhetlig politikk for å forebygge utenforskap og bidra til økt inkludering i arbeids- og samfunnsliv må derfor omfatte et bredt spekter av politikkområder. I dette arbeidet blir det stadig mer tydelig at forvaltningen må bli bedre til å samarbeide på tvers av tjenester og sektorer. Ikke minst mellom arbeids- og velferdsforvaltningen, helse og utdanning. Partnerskapet mellom kommune og stat i det lokale NAV-kontoret gir store muligheter for en helhetlig og individuelt tilpasset innsats overfor den enkelte bruker i møte med forvaltningen. Det kommunale og statlige samarbeidet i NAV-kontoret gir også en mulighet til å utnytte de kommunale og statlige virkemidlene totalt sett på en best mulig måte, tilpasset lokale forutsetninger og behov. I dette samarbeidet ligger det også mye potensial for læring, innovasjon og samarbeid med sosiale entreprenører og frivillig sektor lokalt.

I Meld. St. 33 (2015-2016) *NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet* oppsummerer regjeringen erfaringene med NAV-reformen så langt og presenterer retningsvalg for en velfungerende arbeids- og velferdsforvaltning videre, herunder for partnerskapet i NAV-kontoret. Meldingen viser til at evalueringen av NAV-reformen pekte på at mulighetene i partnerskapet i liten grad har vært utnyttet av dem som skulle realisere det. Derfor var også meldingen rettet inn mot å gi forvaltningen større handlingsrom lokalt til å tilpasse tjenestene til brukernes individuelle behov og lokale forhold.

Som forslagsstillerne peker på, viser en FoU-rapport fra 2020 (Mulighetsrommet i Nav-partnerskapet, Rapport NORCE 34-2019) at utviklingen for et likeverdig og godt samarbeid i

partnerskapet går i riktig retning. På samme måte konkluderer en AFI-rapport om implementeringen av retningsvalgene og tiltakene i Meld. St. 33 (2025-2016) at det har skjedd et retningsskifte lokalt i utviklingen av partnerskapet (AFI-rapport 2020:09). Her framgår det blant annet at både rådmenn og NAV-ledere mener partnerskapet fremmer samarbeidet mellom stat og kommune, og gjør NAV-kontoret bedre i stand til å løse sine oppgaver. NAV-kontorenes måloppnåelse vurderes som positiv. Rådmennene mener at NAV-kontoret i noen eller stor grad bidrar til å få flere i arbeid og færre på stønad, og at NAV-kontorets ivaretagelse av ansvaret for sosiale tjenester er god. Rapporten peker også på at det fortsatt er behov for å vitalisere partnerskapet og at arbeidet med å følge opp tiltakene i stortingsmeldingen bør fortsette.

Arbeids- og sosialdepartementet og KS har siden NAV-reformen hatt samarbeidsavtaler om partnerskapet i NAV-kontoret. Gjeldende avtale ble inngått i april 2018 og varer ut 2022. Formålet med avtalen er "å styrke partnerskapet mellom stat og kommune i NAV-kontorene, samt å bygge opp under lokale prosesser for utvikling og innovasjon slik at partene kan ivareta felles samfunnsoppdrag." I avtalen vektlegges godt samarbeid bl.a. gjennom gjensidig informasjonsutveksling og involvering av hverandre i prosesser som vil få vesentlige konsekvenser for brukerne eller som har økonomiske eller administrative konsekvenser for en av partene i NAV-kontoret. I avtalen er det trukket frem særskilte områder det skal arbeides videre med på sentralt nivå. Det gjelder arenaer og prosesser for å styrke partnerskapet, kunnskapsgrunnlag for tjenesteutvikling i partnerskapet og digitalisering av tjenester.

Partnerskapet mellom kommune og stat i det lokale NAV-kontoret gir gode muligheter for en helhetlig og individuelt tilpasset innsats overfor den enkelte bruker. Tiltakene som har vært satt i verk for å styrke partnerskapet til beste for brukerne de siste årene gir resultater. Allikevel er det viktig å fortsette dette arbeidet for å skape NAV-kontor som har handlefrihet til å tilpasse tjenester og virkemidler til lokale forutsetninger og brukernes individuelle behov.

- 5. Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen med arbeidsavklaringspenger og fremme forslag for Stortinget for å sikre at brukere som ikke er ferdig avklart, ikke blir stående uten inntektssikring i oppfølgingsløpet.*

Arbeidsavklaringspenger (AAP) ble innført i 2010 og erstattet rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad (Ot.prp.nr. 4 (2008–2009)). Formålet med innføringen av den nye ytelsen var å legge til rette for tidligere og tettere oppfølging av stønadsmottakere, og dermed for at flere raskere skal komme tilbake i arbeid eller i arbeidsrettet aktivitet. Dette skulle gi et kortere stønadsløp sammenliknet med de tre tidligere ytelsene.

Det ble iverksatt en rekke regelendringer for arbeidsavklaringspenger fra 2018. Lovendringene innebar en smalere inngang til ordningen, at det legges til rette for et strammere stønadsløp, og økte arbeidsinsentiver. De overordnede målsettingene var

raskere avklaring og økt overgang til arbeid. Sykdomskravet i loven ble tydeliggjort, og det ble innført en karenperiode etter utløpet av maksimal stønadsperiode. Maksimal stønadsperiode ble redusert fra fire til tre år, unntak fra maksimal varighet ble tidsbegrenset til to år, og vilkårene for unntak ble skjerpet. Arbeidsinsentivene ble styrket ved at perioden man kan motta arbeidsavklaringspenger mens man søker arbeid og perioden mottaker kan arbeide 80 prosent uten å miste ytelsen, ble utvidet.

Bakgrunnen for regelendringene var at hovedbildet, etter innføring av ordningen med arbeidsavklaringspenger i 2010, viste at samlet varighet med arbeidsavklaringspenger ikke var redusert sammenliknet med de tre tidligere ytelsene. Erfaringene med regelverket for arbeidsavklaringspenger viste at bestemmelsen om unntak fra maksimal varighet på fire år ofte ble brukt, til tross for at det i Ot.prp. nr. 4 (2008-2009) ble lagt til grunn at denne kun unntaksvis skulle benyttes, ved at det ble påpekt at "det i særlige tilfeller må være mulig med en begrenset forlengelse av vedtaksperioden". Videre var det et potensial for bedre og mer målrettede stønadsløp gjennom tidligere igangsetting av arbeidsrettet aktivitet, og mer samtidighet i gjennomføring av arbeidsrettet aktivitet og medisinsk behandling. Fireårsperioden ble ikke brukt godt nok. Av dem som hadde rett til arbeidsavklaringspenger i desember 2016, hadde nær én av fem mottatt ytelsen lenger enn fire år.

Noen av regelendringene, som reduksjon av maksimal varighet til tre år, gjaldt kun for nye tilfeller. Hvorvidt de overordnede målsettingene nås, er det foreløpig for tidlig å vurdere, gitt at de som er fullt ut omfattet av regelendringene ikke har fullført stønadsløpet ennå. Konsekvensene vil følgelig måtte kartlegges over tid, og det vil ikke være mulig å få solid kunnskap om alle virkninger av regelverksendringene før om noen år.

Jeg vil presisere at alle personer med nedsatt arbeidsevne har rett til oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten (NAV), og endringene i regelverket fra 2018 har ikke svekket denne retten. Det finnes også alternative stønader til livsopphold for denne gruppen som tiltakspenger, kvalifiseringsstønad og økonomisk sosialhjelp. En del av vurderingen av konsekvenser av regelverksendringene, vil være å forsøke å belyse hvilken oppfølging og inntektssikring personer som ikke har rett på arbeidsavklaringspenger får. Jeg kan forsikre forslagstillerne om at effektene av regelendringene følges nøye. Dersom det er behov for justeringer vil regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

- 6. Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidsmarkedstiltaket arbeidsforberedende trening (AFT) prioriteres og ikke anbudsutsettes, og at deltakerne må være ansatt i bedriften der tiltaket blir arrangert, og de må motta lønn.*

Utgifter til arbeidsmarkedstiltak er en rammestyrte bevilgning. Innenfor denne beskrankningen skal arbeidsmarkedstiltak tildeles den enkelte etter en behovsvurdering og/eller arbeidsevnevurdering. Det er NAV-kontoret som i samarbeid med brukeren avgjør hvilket tiltak som er best egnet. Stortinget har bl.a. gjennom behandlingen av Meld. St. 33 (2015-2016) NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet, Innst. 49 S (2016-2017), sluttet seg til prinsippet om at Arbeids- og velferdsetaten skal ha stor frihet til å finne den beste bruken av

arbeidsmarkedstiltakene for å få flest mulig tilbake til jobb. Jf. vedtak III "Stortinget ber regjeringen sørge for at det enkelte NAV-kontor får økt handlefrihet og myndighet, og at man forsterker arbeidet med økt vekt på styring gjennom oppnådde resultater og mindre detaljstyring av virkemidler og aktiviteter". Det samlede tiltaksnivået og sammensetningen av tiltak er derfor et resultat av mange forhold som avveies, slik som individuelle vurderinger av behov, erfaringer med de enkelte tiltaksarrangørene, samlet bevilgning og prisene for det enkelte tiltaket.

Arbeidsmarkedstiltaket AFT er det mest brukte tiltaket for personer med nedsatt arbeidsevne. Totalt ble det i gjennomsnitt per måned i 2020 utført 37 600 tiltaksmånedsverk for personer med nedsatt arbeidsevne. For AFT ble det gjennomført i gjennomsnitt 7500 tiltaksmånedsverk per måned i 2020.

I tillegg til at AFT er det mest brukte tiltaket for personer med nedsatt arbeidsevne, er det også det mest kostbare tiltaket. Gjennomsnittlig månedsverkspris for AFT var i 2020 17 500 kroner, mens den gjennomsnittlige månedsverksprisen for alle tiltak var på 9 700 kroner. Den høye prisen gjør det spesielt viktig å vurdere omfanget opp mot resultatene av tiltaket.

Det er kun for de arbeidsmarkedstiltakene hvor deltakeren er ansatt i en ordinær virksomhet at deltakerne mottar lønn slik som midlertidig lønnstilskudd eller varig lønnstilskudd. Ved arbeidstrening i ordinære virksomheter eller arbeidsforberedende trening hos forhåndsgodkjente virksomheter er ikke tiltaksdeltakerne ansatt. Dette er tiltak av midlertidig varighet der målet er at deltakerne skal over i ordinært arbeidsliv. De mottar derfor heller ikke lønn, men opprettholder enten sine trygdeytelser eller mottar tiltakspenger.

Tidligere har det eksistert midlertidige tiltak i skjermede virksomheter hvor deltakerne var ansatt. På 1980- og 1990-tallet var det bl.a. en intern faseinndeling i det som den gang ble kalt arbeidsmarkedsbedrifter (AMB), AMB fase 1, 2 og 3, med ansettelse og lønn. Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedrift (KIA) var det siste skjermede arbeidsmarkedstiltaket hvor deltakerne var ansatt og mottok lønn. Arbeids- og sosialdepartementet kjenner ikke til noen evalueringer som støtter denne type tiltak. Det var også grunnen til at disse tiltakene ble avvirket i den form de hadde. Det er derfor ikke aktuelt for regjeringen å foreslå at deltakere i arbeidstrening eller arbeidsforberedende trening skal være ansatt hos virksomhetene eller tiltaksarrangørene.

Regelverket for arbeidsmarkedstiltakene fastsettes gjennom forskrift, hjemlet i arbeidsmarkedsloven, av Arbeids- og sosialdepartementet. Det vil til enhver tid være vurderinger av hva som er den mest hensiktsmessige måten å organisere arbeidsmarkeds-tiltak på. Forslag til endring i tiltaksforskriften vil departementet på normalt vis sende på høring. Spørsmål om anbud av AFT ble reist i stortingsdebatten om Riksrevisjonens Dok 1 (2020-2021). For en oppfølging av den debatten vil jeg vise til mitt svar på spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 1583/2021 fra representanten Margret Hagerup.

- 7. Stortinget ber regjeringen sikre bedre tilbud til de som trenger varig tilrettelagt arbeid (VTA), samt legge frem en opptrappingsplan for VTA-plasser.*

Regjeringen ser varig tilrettelagt arbeid (VTA) som en god ordning som har åpnet arbeidslivet for personer som har stått utenfor. Mange deltakere er brakt ut av isolasjon og inn et arbeidsfellesskap. Ikke minst gjelder dette mange utviklingshemmede og personer med psykiske lidelser.

Regjeringen har signalisert både i Jeløya-plattformen og i Granavolden-plattformen at den ønsker å styrke varig tilrettelagt arbeid og øke antall plasser. Dette er blitt fulgt opp med en betydelig satsing. Ved utgangen av februar i år var det 11 900 deltakere i varig tilrettelagt arbeid. Ved årsskiftet 2012/2013 var det til sammenlikning 9060 personer i VTA. Det betyr at VTA så langt er styrket med 2900 plasser under Regjeringen Solberg I og II.

I Granavolden-plattformen ble det signalisert at regjeringen ville sørge for at VTA-plassene i større grad tilbys utviklingshemmede. Dette er fulgt opp ved at utviklingshemmede er gjort til en prioritert gruppe i VTA.

Behovet for ytterligere økninger i antall plasser i VTA vil bli vurdert i forbindelse med de årlige budsjettprosessene. Da regjeringen signaliserte en styrking av VTA i Jeløy-erklæringen og Granavolden-plattformen, skjedde dette uten konkret tallfesting av opptrappingen. Utviklingen i antall plasser de senere årene viser at det er mulig å styrke VTA uten å foregripe framtidige budsjettprosesser ved å tallfeste satsingen. Dette har blant annet den fordel at det gir større fleksibilitet og gir større mulighet for å vurdere behovet for arbeidsmarkedstiltak under ett.

VTA kan arrangeres både i skjermede virksomheter og i ordinært arbeidsliv. Regjeringen signaliserte i Granavolden-plattformen at det er ønskelig med en større vektlegging av VTA i ordinære bedrifter. Dette er signalisert i tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsetaten. Videre vurderer Arbeids- og sosialdepartementet behovet for justeringer av tiltaket med sikte på å legge til rette for at flere i målgruppen kan være i VTA i ordinært arbeidsliv. Samtidig vil departementet se på om det er mulig med noe større fleksibilitet når det gjelder skillet mellom de to tiltaksvariantene i skjermet og ordinært arbeidsliv, som kan gjøre det mulig for dem som i utgangspunktet er i VTA i skjermet virksomhet å jobbe noe i ordinære virksomheter.

8. *Stortinget ber regjeringen vurdere en videreutvikling av Navs tilbud til unge, herunder gjøre en formell gjennomgang av en ungdomsgaranti, slik at den enkelte sikres tett oppfølging og det er tilstrekkelig mange og kvalitativt gode og adekvate arbeidsmarkedstiltak, der kompetanseheving står sentralt. Navs tilbud til personer med psykiske lidelser må styrkes.*

Ungdom er en høyt prioritert gruppe i arbeidsmarkedspolitikken. Dette er en prioritering det er stor politisk enighet om. Det er iverksatt en rekke ulike satsinger rettet mot inkludering av unge i arbeidslivet de senere årene.

I 2017 innførte Regjeringen en ny forsterket ungdomsinnsats i NAV, rettet mot unge under 30 år som står utenfor arbeid og utdanning. Innsatsen skal bidra til å forhindre at unge blir gående passive, motivere til jobbsøking, gi økt jobbsøkerkompetanse og raskt få ledige unge over i arbeid, utdanning eller annen hensiktsmessig aktivitet. Tett individuell oppfølging fra NAV og yrkesrettede opplæringstiltak er sentrale virkemidler. Innsatsen skal skje innen åtte uker. Ungdomsinnsatsen erstatter tidligere garantiordninger overfor ungdom som var lite effektive og vanskelige å administrere.

Fafos evaluering av den forsterkede ungdomsinnsatsen i NAV¹ finner positive virkninger av innsatsen. Unge blir prioritert av NAV-kontorene, og det gis rask oppfølging av de unge. Åtteukers-fristen overholdes i en stor andel av sakene, og med svært god margin. Rapporten viser at 90 prosent av unge brukere under 30 år ble fulgt opp innen åtte uker, mens to av tre ble fulgt opp innen én måned.

Arbeidsmarkedstiltakene er et sentralt virkemiddel for å få utsatte grupper tilbake i arbeid. I opprinnelig vedtatt budsjett for 2021 ble bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak styrket med 730 millioner kroner², og i forbindelse med behandlingen av Prop. 79 S (2020-2021), som ble lagt fram den 29. januar, ble den styrket med ytterligere 440 millioner kroner. Styrkingen til arbeidsmarkedstiltak gir rom for å øke innsatsen overfor unge som har behov for tiltak som kan gi kompetanse eller relevant arbeidserfaring, herunder et nytt tiltak med tilskudd til sommerjobb for utsatt ungdom.

Som del av den økte bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak har Regjeringen styrket satsingen på oppfølgingstjenester i Arbeids- og velferdsetatens egen regi med 110 millioner kroner for å legge til rette for utvikling av to nye tjenester overfor unge.

For å styrke tilbudet til unge arbeidssøkere med psykiske helseutfordringer vil det i 2021 etableres et forsøk med individuell jobbstøtte rettet mot unge under 30 år med psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer, kalt IPS-ung. Videre vil det bli innført en ny oppfølgingstjeneste i Arbeids- og velferdsetaten overfor unge som gjennomfører formell opplæring som arbeidsmarkedstiltak. Oppfølgingen skal bidra til høyere fullføringsgrad og at flere får kompetanse som er etterspurt på arbeidsmarkedet.

Regjeringen har de senere årene styrket innsatsen slik at flere arbeidssøkere med psykiske helseutfordringer får hjelp til å komme i jobb. Innsatsen innebærer et samarbeid mellom jobbspesialister i NAV og behandlere i helsesektoren hvor det jobbes etter metodikken individuell jobbstøtte (IPS), som skal gi et koordinert tilbud om arbeidsrettet oppfølging og behandling. Metodikken er forskningsbasert og har positiv effekt på overgang til arbeid.

For å videreutvikle og styrke tilbudet for arbeidssøkere med psykiske helseutfordringer og/eller rusproblemer, ble Arbeids- og velferdsetaten i 2019 tildelt midler til å ansette flere jobbspesialister. Innsatsen er videreført og ytterligere styrket i 2020 og 2021. Det er også bevilget midler til behandlingstjenester over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

---

¹ <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/tid-for-aktivering>

² Inkludert administrasjon og anskaffelse av arbeidsmarkedstiltak ble bevilgningen styrket med 825 mill. kroner.

9. Stortinget ber regjeringen sørge for at det er åpne og tilgjengelige Nav-kontor over hele landet, for å sikre tjenester for alle, herunder grupper som ikke behersker digitale løsninger

NAV betjener rundt 2,8 millioner brukere hvert år. Brukerne henvender seg til NAV på forskjellige måter. Hvert år får forvaltningen om lag 127 millioner henvendelser skriftlig og muntlig. En stor del av henvendelsene er enkle spørsmål om søknadsskjema, status i egen sak eller informasjon og veiledning om rettigheter og plikter. Dette gjenspeiles også i bruken av NAV-kontoret, der mange av henvendelsene ofte er ad hoc og ofte handler om inntektssikring og ytelser. Med nye og bedre tjenester på nett eller telefon, ser vi at stadig flere tar i bruk slike tjenester. Flere av brukerne forventer dessuten at døren inn til NAV er hjemmefra, via nettet eller ved telefon til kontaktsenteret. Selvbetjeningsløsningene er populære og brukes stadig mer. Derfor legges det til rette for at flere skal få hjelp via ulike nettløsninger, enten det er snakk om tilrettelagt informasjon eller søknadsdialoger via selvbetjeningsløsninger.

Når NAV bruker unødig mye tid på å behandle henvendelser som først og fremst handler om usikkerhet hos brukerne om ytelser, skjemaer, status i egen sak etc., går det ut over ressurser som heller burde benyttes til oppfølging og bistand for arbeid eller inkludering. Regjeringen legger til grunn at langt de fleste brukere får best informasjon om statlige ytelser på nav.no 24/7 eller på telefon til NAV Kontaktsenter. Dette gjelder også søknader om sosialstønad fra kommunen som nå også er tilgjengelig digitalt.

Som forslagsstillerne peker på, er ikke alle brukere komfortable med digitale løsninger. At flere får hjelp via nettet, gjør det imidlertid mulig for NAV-ansatte å bruke mer tid på de brukerne som trenger personlig bistand og oppfølging i NAV-kontoret. Brukere med mer sammensatte behov skal få nytte av en større del av NAV-kontorets ressurser

NAV-kontoret skal verken være stengt eller avvise folk. NAV-kontoret skal fortsatt være det siste sikkerhetsnettet for dem som trenger akutt sosial stønad eller tak over hodet, og personer med slike behov skal fortsatt få hjelp uanmeldt. For råd og veiledning, for eksempel ved individuelle vurderinger om økonomisk sosialstønad, vil det som hovedregel imidlertid være mest hensiktsmessig med en planlagt avtale slik at både bruker og veileder kan være forberedt og ha mulighet til å sette av tilstrekkelig tid.

10. Stortinget ber regjeringen avvikle ABE-reformen i Nav.

Avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen (ABE-reformen) ble innført i 2015. Bakgrunnen for reformen er at teknologisk og annen samfunnsmessig utvikling bidrar til at statlig sektor – i likhet med andre samfunnssektorer – stadig blir mer effektiv. ABE-reformen bidrar til at denne effektiviseringen kommer fellesskapet til gode og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet.

Et grunnleggende prinsipp for gjennomføring av reformen er at virksomhetene selv vet hvor effektiviseringspotensialet ligger, og selv skal kunne beslutte hvordan effektiviseringen realiseres. Gevinstuttaket gjennomføres årlig, og inngår således som et forutsigbart element i statlige virksomheters økonomiplanlegging.

Arbeid- og velferdsetatens arbeid med effektivisering er i stor grad konkretisert i et omfattende arbeid med forenkling og digitalisering. ABE-kuttet er blant annet håndtert gjennom realisering av gevinster fra prosjekter i utviklingsporteføljen. I den forbindelse står den pågående moderniseringen av etatens IKT-systemer sentralt, som bidrar til effektivisering av ytelseslinjen. Samtidig er ressursbruken til IKT drift og forvaltning redusert gjennom flere tiltak de siste årene. Samlet ABE-innsparing i Arbeids- og velferdsetaten for årene 2015-2020 har vært på om lag 442,1 mill. kroner.

Disse effektiviseringskuttene har blitt veid opp av nye midler til satsninger som f. eks. ungdomssatsingen, inkluderingsdugnaden, oppfølging av langtidsledige m.m. Samtidig som det har vært gjennomført ABE-kutt, har det også vært en økning i antall ansatte i NAV. Det har vært realisert gjennom disse satsingene, men også interne omdisponeringer i etaten der man har vridt ressursbruk til brukeropfølging på NAV-kontorene. Det har over tid vært et synkende antall brukere per veileder ved NAV-kontorene, og antall årsverk som følger opp arbeidssøkere har vært jevnt økende siden 2013. Det vises også til omtale under forslag 1.

Jeg mener det ikke er grunnlag for å avvike ABE-reformen. Dette er et viktig bidrag til nødvendig omstilling i statlig virksomhet samtidig som det skaper et nødvendig handlingsrom til å kunne styrke særskilte områder i budsjettprosessene. Jeg mener Arbeids- og velferdsetaten gjennom systematisk effektiviserings- og utviklingsarbeid har håndtert reformen godt.

11. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en aktivitetsreform med jobbgaranti for unge som mottar ytelsene gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger.

Jeg deler representantenes bekymring for de unge. Det å bli stående utenfor arbeidslivet over tid gir økt risiko for å havne varig utenfor arbeidslivet. Når unge havner varig utenfor arbeidslivet, medfører dette store kostnader både for den enkelte og for samfunnet som går glipp av nødvendig arbeidskraft. Når unge mennesker havner utenfor arbeidslivet og felleskapet, har det også ringvirkninger for deres nære og familie. Ingen, og heller ikke samfunnet, er tjent med at deres livskvalitet er redusert i så ung alder.

Oslo Economics har i samarbeid med Frischsenteret nylig gjennomført et prosjekt om psykisk helse og uførhet blant unge på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet. Den viser at en stor andel unge uføre har fått psykiske diagnoser før innvilgelse av uføretrygd, og at 70 prosent av de nye uføre i alderen 25-29 år har en psykisk lidelse. Mange har hatt psykiske diagnoser i lang tid før uføretidspunktet. Rapporten finner også tegn på at det økte fokuset på psykiske plager i seg selv kan forsterke utfordringene for barn og unge som står i fare for å falle utenfor arbeid og skole.

Som vi vet fra tidligere, har mange unge uføre alvorlige diagnoser som gjør det svært krevende å komme i ordinært arbeid. Som det fremgår av Granavolden-plattformen, vil regjeringen tilby flere varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA), spesielt i ordinært arbeidsliv. Dette har vi fulgt opp i statsbudsjettene for 2019, 2020 og 2021.

Det er viktig at unge mennesker får hjelp når de trenger det, og raskt. Derfor iverksatte vi Ungdomsinnsatsen i 2017. Den bidrar til at unge under 30 år som ikke er i arbeid, utdanning eller annen aktivitet, raskt får tilbud om individuelt tilpasset arbeidsrettet oppfølging fra NAV. Dette arbeidet intensiveres i 2021 og under koronapandemien for at flere unge skal kunne komme i utdanning og arbeid. Ungdomsinnsatsen erstatter tidligere garantiordninger overfor ungdom som var lite effektive og vanskelig å administrere. Fafos evaluering av den forsterkede ungdomsinnsatsen i NAV³ finner positive virkninger av innsatsen. Unge blir prioritert av NAV-kontorene, og det gis rask oppfølging av de unge.

Utviklingen i uføretrygd henger tett sammen med utviklingen i andre helserelaterte ytelser, spesielt arbeidsavklaringspenger. Nær tre av fire nye uføretrygdede hadde en periode som mottaker av arbeidsavklaringspenger før de fikk innvilget uføretrygd. Vi har derfor iverksatt en rekke regelendringer for arbeidsavklaringspenger i 2018. Målsettingene er raskere avklaring og økt overgang til arbeid.

Fra 2017 innførte vi aktivitetskrav til sosialhjelpsmottakere under 30 år, og fra 2021, et krav om språkopplæring for samme gruppe. Vi har også gjort endringer i reglene for kvalifiseringsprogrammet (KVP) for å bidra til økt bruk av dette i kommunene. Denne regjeringen arbeider kontinuerlig for å forhindre at unge mennesker havner i utenforskapet. Derfor satte vi i 2018 ned en ekspertgruppe som skulle utrede tiltak for å øke sysselsettingen (Sysselsettingsutvalget), blant annet ved å vurdere mulige tiltak for å øke yrkesdeltakelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne eller nedsatt produktivitet. Partene i arbeidslivet og fagekspertene sammen har drøftet mulige tiltak med utgangspunkt i forslagene fra ekspertgruppen (i fase 1). Sysselsettingsutvalgets fase 2 ble avsluttet ved at utvalget leverte sin rapport 11. februar 2021.

Flertallet i utvalget foreslår bl.a. et avgrenset forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for unge søkere til uføretrygd. Forsøket skal bidra til at personer med gradert uføretrygd blir mer attraktive i arbeidsmarkedet. Det foreslås at partene i arbeidslivet skal involveres i utformingen av både forsøket og evalueringskriteriene. Rapporten er sendt på offentlig høring.

Etter min vurdering vil et slikt forsøk i stor grad fange opp intensjonen med forslaget som fremmes her. Jeg vil derfor tilrå at man jobber videre forslaget fra Sysselsettingsutvalget, også i lys av høringsinnspillene.

12. Stortinget ber regjeringen sikre en bedre samordning av tjenestene i helsesektoren, Nav og utdanningssystemet, slik at unge gis en helhetlig oppfølging tilpasset den enkelte med fokus på aktivitet og mestring

---

³ <https://www.faf.no/zoo-publikasjoner/faf-rapporter/item/tid-for-aktivering>

Noen unge har sammensatte utfordringer som krever en samordnet innsats fra flere tjenester, forvaltningsnivåer og profesjoner. Det er satt i gang flere arbeider for å legge bedre til rette for samarbeid og samordning der dette er nødvendig for at unge skal få tilpasset og god hjelp.

I forbindelse med inkluderingsdugnaden som ble iverksatt i 2018, har regjeringen satt som mål å få flere som står utenfor arbeidslivet med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en inn i ordinært arbeid. Inkluderingsdugnaden er et samarbeid mellom flere aktører, på tvers av ulike sektorer. Særlig er samarbeidet mellom arbeid, helse og utdanning vektlagt. Bedre samhandling mellom sektorene skal gjøre det mulig å gi et mer tilpasset tilbud til personer med sammensatte problemer, og se flere virkemidler i sammenheng.

For å sørge for at flere får et hensiktsmessig opplæringsopplegg, vil det i 2021 opprettes egne opplæringskoordinatorstillinger i Arbeids- og velferdsetaten. Dette skal styrke samarbeidet mellom Arbeids- og velferdsetaten og fylkeskommunen om tilbud innen videregående opplæring.

I det nasjonale forsøket med NAV-veileder i videregående skole ble det prøvd ut en modell for samordning av tjenester der veiledere fra NAV-kontor inngikk som en del av elevtjenesten ved skolen. Samordning med andre kommunale tjenester og oppfølgingstjenesten ble også vektlagt. Målet var å øke gjennomføringen i videregående opplæring ved å hjelpe ungdom med sammensatte problemer på et tidlig tidspunkt. Forsøket var basert på lav terskel, forebygging og tett individuell oppfølging. For mange av pilotforsøkene er det besluttet en eller annen form for videreføring etter forsøksperioden.

Formålet med 0-24-samarbeidet (2015-2020) har vært bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge under 24 år og deres familier. Målet er at barn og unge skal lykkes i skolen og gjennomføre videregående opplæring som grunnlag for en varig tilknytning til arbeidslivet. 0-24-programmet avsluttes i april 2021, men arbeidet med å legge til rette for samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge vil bli videreført.

Regjeringen har styrket innsatsen knyttet til individuell jobbstøtte (IPS) slik at flere personer med psykiske helseutfordringer kan få et tilbud, blant annet gjennom innføring av et nytt forsøk i 2021 med individuell jobbstøtte rettet mot unge under 30 år med psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer, kalt IPS-ung. Dette innebærer at unge med psykiske lidelser kan få arbeidsrettet oppfølging i kombinasjon med behandling fra helsetjenesten. Målet med IPS-ung er at flere unge med psykiske lidelser eller rusproblemer skal få gjennomført utdanning og komme i arbeid med bistand fra utdannings- og jobbspesialister. Det vil i utformingen av forsøket bli lagt til rette for kunnskapsbasert metodeutvikling og evaluering av innsatsen.

Det er i tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2021 gitt føringer om å videreføre og forsterke innsatsen for økt grad av samtidighet i gjennomføring av arbeidsrettet oppfølging og helserettet bistand.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Torbjørn Røe Isaksen', written in a cursive style.

Torbjørn Røe Isaksen